

**PUBLICATIE SAPTAMINALA EDITATA DE
GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL**

ANUL II • NR. 13 (63) • 5 APRILIE 1991

DIN

SUMAR:

● Intre mai rai si mai pu-
tin rai. Semnează : GA-
BRIEL ANDREESCU

pagina 3

● Sinaia, in afara sezonu-
lui. Semnează : RODICA PA-
LADE

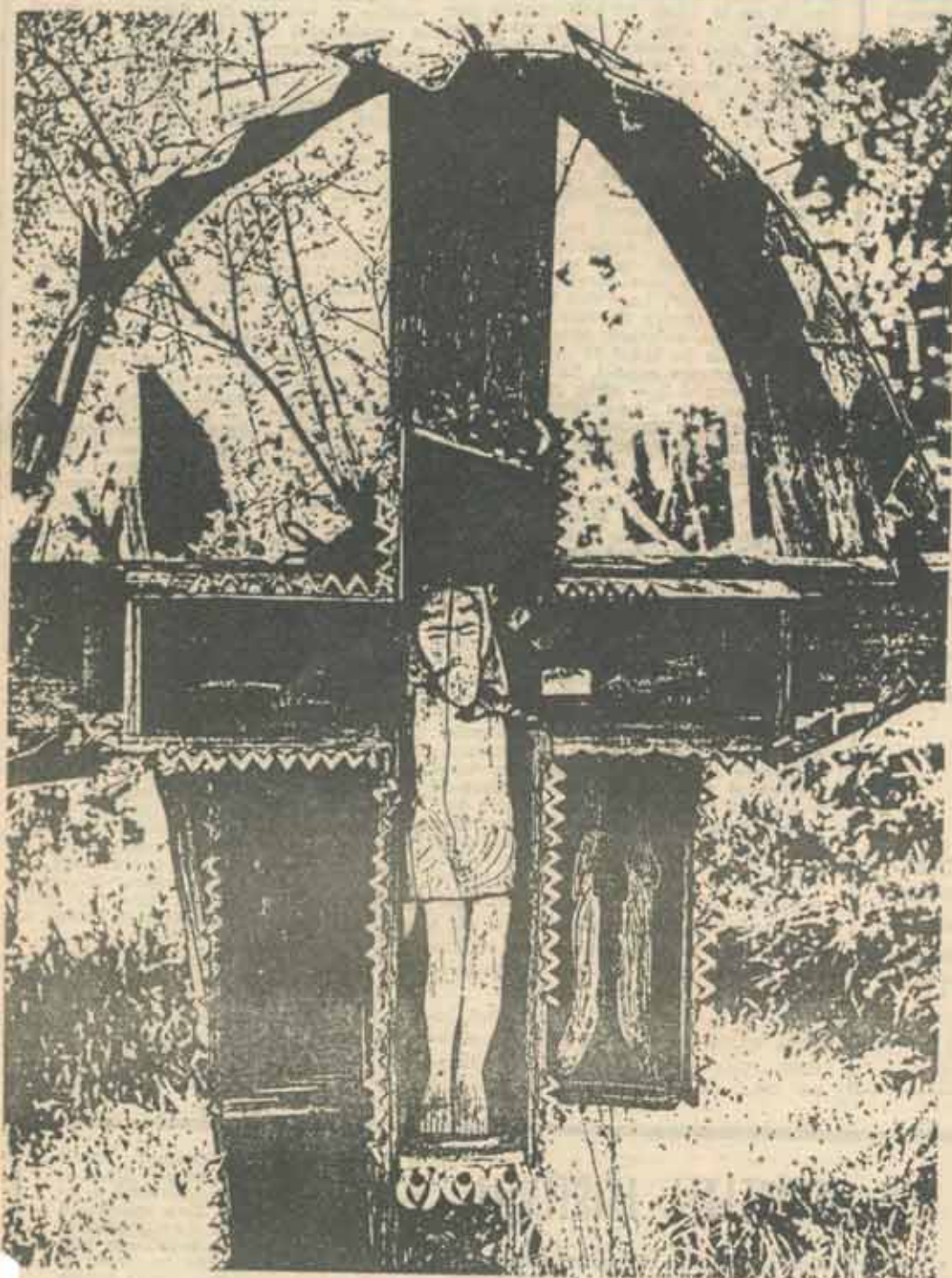
pagina 6

● „Lumea est-europeană – o tragică pierdere de timp, de oameni, de energii”. Un interviu cu IOAN PETRU CULIANU, realizat de GABRIELA ADAMEȘTEANU.

paginile 8-9, 15

● Conferința de la Timișoara, 25-27 martie (1). Semnatari : VASILE POPOVICI, MIKLÓS HARASZTI, SONJA LICHT, JEAN-FRANÇOIS REVEL, BOGDAN GHIU.

paginile 12, 13, 14

Troia din Basarabia

„...niciodată omul nu și-a îmbunătățit condiția prin renunțarea voluntară la ceva, prin virtute, ci prin epuizarea unei experiențe, chiar dacă cu rezultate previzibil tragice...”

MARIN PREDĂ

DESCHIDEREA OCHILOR

Intr-un an in care ziua de 1 aprilie, ziua păcăleților, a farselor nevinovate, a glumelor care nu supără pe nimeni și bineispun pe toată lumea, și anacronică, rămășiță a unui paradis civic de zi cu zi care, parcă, nu a existat niciodată, tradiție pierdută a unei „lumi ce nu mai este”, într-un an, deci, cind oceaștă nevinovată, blind comunitară, umil carnavalescă și de 1 aprilie a fost un fel de prag mult prea înalt pentru bietele noastre trupuri mănunțite de lipsuri, fantasma și chinuri meschine care, adunate din timp, ar compune însuși chipul monstruos al răului, cind grijile zilei de miine (la propriu, căci viitorul s-a apropiat amenințător și ne privește în față cu ochii lui șajii), combinate cu amintirile anilor de zile trecuți, par a ne aplatiza cu totul ființa fizică și cea morală, cind, la umbra „celel de-a doua etapa a liberalizării prețurilor”, leul a fost aproape sută la sută devalorizat, astfel încit și prețurile, „liberalizate” deja o dată, vor crește inevitabil, într-o ocazie de zi țeară și rescrisă altfel în calendar, într-un astfel de an, ce fel de sărbătoare va mai fi Paștele? Va mai fi el o sărbătoare? Va reuși el, măcar pentru o clipă, pentru o zi, pentru trei, să redea celor ce ni se întâmplă dimensiunile reale, înălțându-ne ființa, aducându-ne aminte că sintem pentru că El a înviat și că a înviat pentru că noi să fim, cu toții și cu totul, altfel, devenind ceea ce de fapt sintem, creatură a Domnului care ne-a făcut „după chipul și asemănarea Sa”? Vom cunoaște cu adevărat Paștele sau el ni va fi decit o duminică în plus, o zi liberă cu masa în familie, o noapte cind nu ne culcăm? Vom învia? În totul nesigurantei generalizate, ce siguri sintem de evenimentul Învierii, de parcă ar fi o faptă personală, a noastră, de parcă ar fi însuși pământul pe care călcăm? Cind Ea, de fapt, „cu moartea pe moarte căcind”, este nu numai negarea gravitației care ne ține loculul, în istorie, s-o facem și s-o îndurăm, făcându-ne posibilă viațuirea, ci de-a dreptul schimbarea semnului și inversarea sensului gravitației, transformind căderea în zbor, în smulgere în sus? Căci dacă simțim pământul ferm sub picioare e pentru că, clipă de clipă, cădem, și numai pământul cel roditor se împotrivesc prăbușirii noastre definitive. Primăvara, cind din pământ se crește, se înalță, se zboară, are loc Învierea care răstoarnă totul. Revoluția! Piatra zvirilită de pe mormint noi sintem, iar Domnul, înviind pentru noi și împotriva noastră, ne transformă în oripi ale luminii, ne arată cum am putea fi, cum putem deveni ceea ce sintem: ființe ale pământului care primăvară de primăvară se neagă pe sine, azvirindu-se în sus, deschizindu-se, murind pentru a învia, revoluționându-se.

Cum ar trebui să sărbătorească Paștele un popor care a cunoscut Revoluția, un pământ cu adevărat însămintat care pare a-și înmorminti semințele? Ce biserică mai apropiată și mai evidentă sufletului comunitar decit locurile unde abia născuții au preferat să moară, lăsînd, în ei înșiși, în trupurile lor, să fie ucisă moartea celorlalți, a tuturor? Ce apropiere mai mare a Tainei sacrificiului și a Învierii decit istoria noastră recentă? Ce Paște mai impunător decit cel din zilele Crăciunului lui 1989? Popor privilegiat, ar trebui să se spună despre noi. Popor căruia i s-a arătat de foarte aproape Taina. Cîți dintre noi nu aminăm încă să înviem, zvirînd în lături lespezile pleoapelor fizice dar moi ales mentale, morale? Ne va trezi foamea la viață? Începem să ne dăm în sfîrșit seama cit ne e de foame? A-ți fi foame e semn nu doar că ești viu, ci că ești sănătos. A nu îți fi foame este semn de boală. Ne va face, în sfîrșit, foamea să gîndim, sau, neavînd ce minca, ce oferi stomacului gol, cu burta vom gîndi?

Dar dacă Învierea n-ar mai avea loc? Dacă nu ne-ar mai împăvăra, dintr-o dată, nimeni cu imperativul Învierii? Unii semeni ai noștri au sărbătorit deja Învierea. Noi o așteptăm încă, deloc încordați, ca pe o supremă relaxare, căci, nu-i așa, tocmai prin păcatele noastre o facem să vină. Ne vom destinde, vom sărbători. Am stat la cozi sau doar ne-am zbatut să dăm peste ele – pină și cozile s-au imputinat, s-au răcit. Să ne gîndim la cei ce au sărbătorit deja Învierea, sintem tot noi. Să o așteptăm cu intrigrare, să ne rugăm să se petreacă, s-o realizăm.

Privind la falsele diferențe, la falsele bătălii ale zilei, la falsele dispute ce doar mimează viața, să ne spunem: – Curățați masa! Aruncați resturile – sint de la oșpețe străine, de la orgii! Pregătiți-vă de sărbătoare!

În așteptarea luminii, cu ochii încă închiși, așteptînd să ne fie deschisi de lumina ce nu lasă umbră, dar străduindu-ne să-l deschidem noi, o clipă mai devreme, să mai luăm aminte la umbra din noi, la umbrele din jurul nostru. Trîind, aici și acum, sub lespezea minciunii – avem ce zvirli, avem ce călca în picioare, avem ce rupe cu smulgerea noastră de pe loc, drept în sus.

Revoluția ne-a dat sugestia Învierii. Să învîm, în fiecare din noi, Revoluția. Moartea de-atunci a creat prea multă viață ca să fi dispărut cu totul, să nu fie pe undeva la îndemînă. Căci ce altceva este viața decit o înviere continuă?

BOGDAN GHIU

MASS-MEDIA IN PAS DE DEFILARE

UMOR FESEENIST
IN PREAJMA LIBERALIZĂRII

Evenimente in U.R.S.S., evenimente la Belgrad, eveniment in Bulgaria: despre toate acestea citim in presa romana adaptari dupa ziaristi occidentali...

pentru suprematia lucrării, își declamă disponibilitatea organizării prompte a unor manifestări concrete... ce-o fi asta, umor fesenist?...

IN LOC DE CRONICA PARLAMENTARA

Sub-textele Constituției

Parlamentul și-a luat, începând de vineri 29 martie, o mică vacanță, prilejul de sărbătorează învierii Domnului... Bineînțeles că sînt printre parlamentari destul, care cred despre sine că sînt aței („Sînt aței, dar asta înseamnă că sînt comunist”...)...

statul „garantază proprietatea indivizent de forma sa juridică”, ceea ce ar amula de la bun început orice intenție discriminatorie din partea statului. Dar amendamentul a fost respins.

Parlamentarii se află acum în mijlocul electorilor, iar pînă la întoarcerea lor în 10 aprilie, ne rămîne timp pentru o scurtă retrospectivă critică. Adunarea Constituantă a discutat și adoptat tezele de la Titlul I (Principii fundamentale)...

Acstea remanește ale gândirii totalitare devin uneori explicite. Iată mult dezbătută teza 13 de la Titlul I, care reglementează atribuțiile armatei.

ANUNȚ

IMPORTANT PENTRU DUMNEAVOASTRĂ

Rugăm cititorii noștri care doresc să-și reinnoiască ABONAMENTELE pe trimestrul II/1991 la revista „22” să trimită contravaloarea — 130 lei — prin mandat poștal sau telegrafic pe numele DUMITRU C. TUDOR, Calea Victoriei nr. 120, sector 1 București.

MARIA HOLBAN SAU DEMNITATEA EXISTENȚEI

Dacă orice existență umană e întruparea unui principiu, dacă o trăsătură dominantă a caracterului, care le implică și le explică pe toate celelalte, fixează traiectoria spirituală a ființării...

Demnitățile ca opțiune esențială, întemeiată pe riguroasă discernere a binelui și a răului, îndrumar al conștiinței și al vieții; demnitățile ca atitudine fundamentală, ca modalitate de întîmpinare a situațiilor celor mai diferite...

O manifestare de supremă demnitate a fost întregă activitate profesională cu care s-a identificat viața Mariei Holban: activitate înțeleasă ca datorie și, în același timp, trăită ca pasăune. Creșterea ca lege supremă a existenței, datorice și satisfacție rezolvate doar vocațiilor autentice...

dinjate celor aleși pentru a prelungi în forme superioare imperativul impulsului original. Acestei vocații Maria Holban i s-a conformat fără preget, consacrandu-i integral însușirile intelectuale cu care a înregistrat-o generos natura și cărora o aleasă educație le-a dat posibilitatea de a se manifesta din plin.

Opera științifică a Mariei Holban, moștenirea pe care a transmis-o istoriografiei române, e în egală măsură un act de înaltă erudicție și unul de critică subtilă. Competenței ei excepționale — slujită de o excelență cunoaștere a limbilor străine — îi dă-torează istoriografia română cunoaș-terea a numeroase mărturii despre trecutul nostru și posibilitatea de a le înțelege valoarea reală.

lucru, separînd riguros relatarea autentică de impoștură, adevărul de ficțiune. Totul într-o formă superioară, de riguroasă, fără erudicție excesivă, de eleganță fără pretiozitate. Efortul ei de reconstituire istoriografică s-a îndreptat spre problematica dificilă care cere deopotrivă cunoștințe speciale și investigație răbdătoare și minucioasă. Orice încercare de înțelegere a promisiilor constituției statelor române, a etapei timpurii a existenței lor și a realităților sociale românești străvechi, va avea cu necesitate ca punct de referință și contribuțiile Mariei Holban.

Demnitatea a caracterizat demersul ei în relațiile umane, colegiale, ca și întreaga ei activitate. Cu semenii cu care își descoperă afinități electivă, intelectuale sau general umane, a stabilit legături de încredere și generosă colaborare. A împărțit cu cei care îi căștigau încrederea tezaurul

ei de cunoștințe, neîntrerupt sport timp de o viață. A cunoscut plăcerea superioară a dăruirii, practicată aristocratic, cu discreție, fără solicitarea sau măcar așteptarea reciprocității. Severitatea pe care o manifesta față bine și rău se consuma în ironie și de cei care transgresau limita dintre humor, generator de ris contagios; era modalitatea ei de a exorciza răul, de a-l îndepărta din sfera demnității umane în care își grănițuise existența.

Maria Holban a fost un om al datoriei în raporturile personale ca și în activitatea publică. Existența ei a fost o traiectorie rectilinie inspirată de valorile esențiale în care a crezut. A înenulțit talentul care i-a fost incredentat la naștere și și-a respectat semenii. Sfirșitul a surprins-o în plină activitate creatoare, astfel cum s-a desăgurat întregul ei viață. Prin dispariția Mariei Holban istoriografia română a pierdut un exemplar de elită; prin întregirea ei activitate și înunță, istoriografia română a căștigat un model exemplar.

SERBAN PAPACOSTEA

HORATIU PEPINE

Teza 9 de la Titlul I se păstrează într-un echivoc îngrijorător: „Statul ocrotete proprietatea”. Ne amintim că domnul Ion Rațiu a propus să se precizeze că

GABRIEL ANDREESCU

ÎNTRU MAI RĂU ȘI MAI PUȚIN RĂU

Chiar dacă diferențele și tensiunile din sinul puterii erau evidente, mulți am considerat că ceea ce îl unește pe actualii pretendenți la istorie contează mai mult decât ceea ce îi desparte. Inșă, după cum s-a văzut, gravitatea competiției din grupul liderilor a depășit scenariile de păcălit lumea. S-ar putea ca reordonarea spațiului politic în urma „spargerii frontului” să ne influențeze foarte serios viitorul. Și, așa cum stă bine unei lumi încă orwelliene, probabil și trecutul.

Chiar atunci când aștepti totul, este bine să te impact și cu jumătățile de măsură. De aceea ne putem permite o respirație de ușurare (una scurtă, între două grăji și două hopuri) după pierderea de poziție a grupului cel mai conservator, pro-sovietic, pro-comunist, proletcultist, pro... Asocierii lui Alexandru Birlădeanu și a lui Ion Iliescu cu spiritul imperiului aflat la crepuscul ține mai puțin de amintirea — nu neapărat convingătoare — a activității cominterniste a primului ori a telefoanelor date în grabă de cel de-al doilea la Moscova, în Decembrie '89. Cine a urmărit cum îl lăsa discuțiile asupra impropriității țărănilor cu pămint, ori asupra reformelor de fond și inflexiunile limbajului de lemn cu care argumentau, a fost în stare să pună diagnostic asupra planurilor celor doi nomenclaturisti de formație. Din păcate prea puțini dintre bene-

ficiarii noulor legi știu astfel de detalii. Se prea poate ca discursul populist ținut de Alexandru Birlădeanu la televizor să mai înșele pe cei ce speră într-o alternativă la creșterea șomajului ori la asimetriile standardului de viață, în perioada de tranziție. Dar orice analist obiectiv recunoaște că așa ceva nu este posibil și că marele pericol vine, ca și lumina, din Est. Din această cauză nu merită să insistăm asupra confruntării Roman-Birlădeanu, ci să vrea să mă refer la un aspect mai obscur, aproape necunoscut de opinia publică.

retragerea lor din sală. Ideea l-a excitat nemaipomenit și timp de câteva minute gedința a fost practic întreruptă de alergătură lor amuzată. Dar numărul de prezenți în sală a fost suficient. Proiectul Asociației a trecut. Iar în plus, aceea gedință chinată a fost o lecție a ceea ce înseamnă să dai responsabilități pe mîna unor irresponsabili.

Am rămas doar în fața echipei Roman? Dacă da, atunci vom avea de înfruntat, în locul mediocrității sufocante doar un darwinism nelucid; în locul unui primitivism cu instincte oarbe, maniera ca o lamă de cutit. Este totuși un progres față de logica lui Ceaușescu. ■

S-a scris foarte mult despre orfanii și doșpe orfelinatelor de la revoluție încoace. Observația cea mai bună cu privire la această chestiune rămîne cea a doctorului Ion Vișniț, care se întreba de ce oare așteptăm românii să le vină din Occident nu numai ajutoare pentru orfanii, ci și afecțiunea de care aceștia au nevoie. Extrapolind, putem remarca aceeași atitudine față de marele nostru copil pierdut: Basarabia. Cu tot efortul televizual și al mass-mediei în general, majoritatea românilor consideră că problemele interne ale României sînt prea mari ca să se mai poată gîndi sau îndrăzni de soarta Basarabiei. Majoritatea ar dori ca granițele să fie deschise, dar mă tem că întrebările care mi s-au pus la întoarcerea din Basarabia vizau mai curînd posibilitatea de a face afaceri, ori cînd de mărunt, decît interesul real față de posibilitatea lăuririi din nou a unei soarte comune. Din această cauză, mitingurile organizate la propoș de Basarabia, atît în capitală, cît și în provincie se bucură de o participare atît de limitată.

La Răsărit nu mai are nimeni dreptul să o facă. Au fost trecute cu vederea telefoanele repetate ale lui Ion Iliescu la Moscova, în cursurile instalării, de asemenea, vizitele cu care au onorat nu doar președintele, ci și feburii miniștri, capitula Imperiului. A fost trecută cu ve-

toșdoi multă mai curajoasă a celor din Chișinău — care, chiar deputați ai poporului fiind, riscă inclusiv arestarea (cum s-a întimplat în Ucraina) — față de cei din București care riscă, totuși, înființat mai puțin, este revoluționar. Revelațiile este însă mai ales ultima vizită a lui

mult rîd că aceste garanții s-au vădit din multe ori absolut ineficiente? Am vîndut un țînt pe care nu-l amănîța serios nimeni — Ardealul — pe unul pe care, cu puțin efort și profitînd de conjunctură, l-am putut ajuta să se reintoarcă în patria-mamă. Se poate afaceri mai proastă?

CRONICA IDEILOR POLITICE
OAMENII MOSCOVEI

● Indiferența față de Basarabia este semnul dezumanizării noastre ●

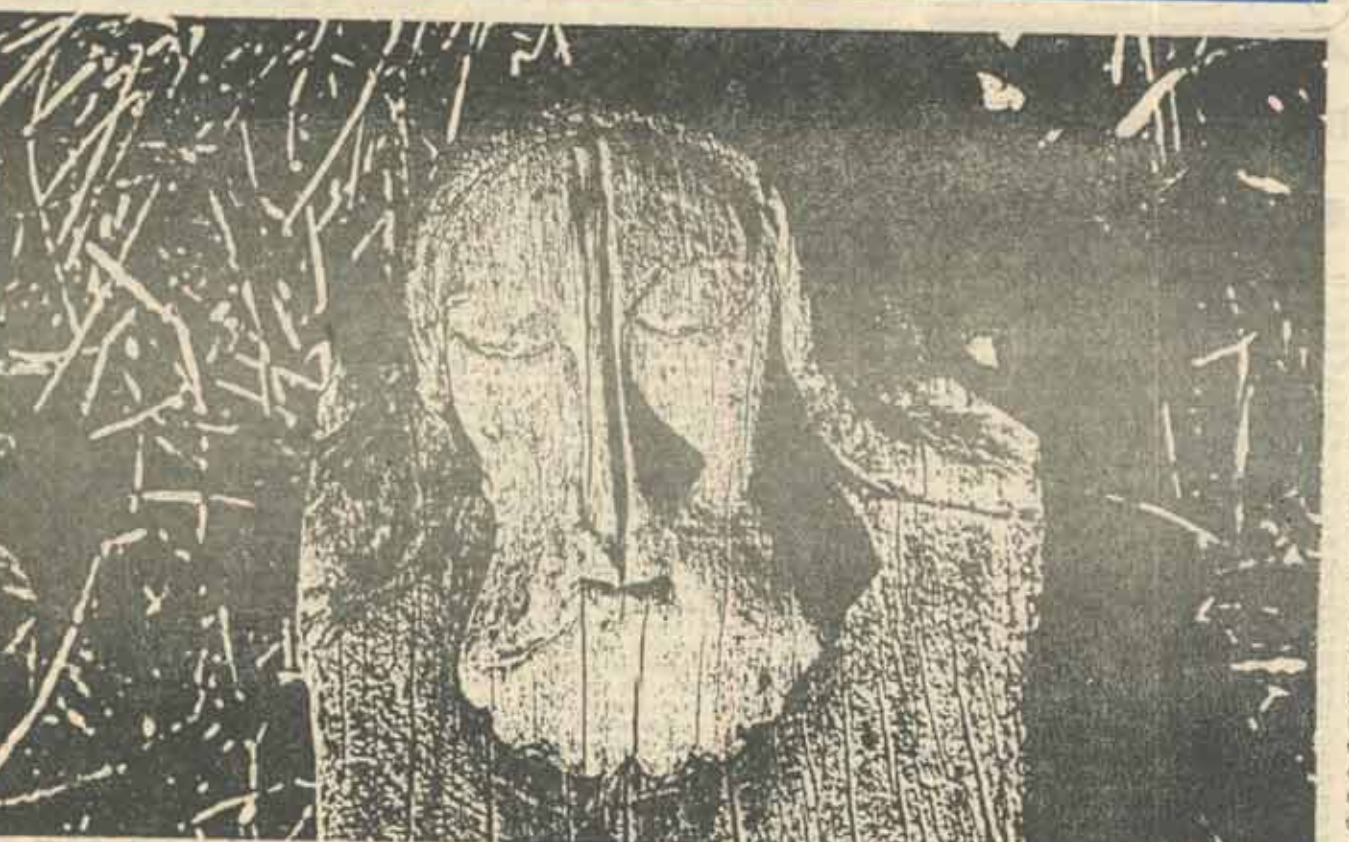
Lucrul nu ar fi grav dacă în acest moment la putere ar fi un guvern într-adevăr românesc, care să pună interesele țării deasupra a orice altceva. S-au văzut situații destule cînd conducerea unei țări, luminată fiind, a mobilizat opinia publică, așa cum s-a văzut și situația inversă, cînd opinia publică a obligat conducerea la anumite măsuri. Din păcate, noi asistăm în prezent la o îndolență prelungită a opiniei publice — de care nu mai putem acuza televizunea — și la o politică cel puțin duplicitară față de interesele neamului dusă de cei de la putere.

Adrian Năstase la Moscova, și conființirea, în ora cînd opinia publică internă și internațională se aștepta la denunțarea tratatului Ribbentrop-Molotov, a actualilor granțe ale celor două state.

Nimic din ceea ce poate invoca Adrian Năstase nu poate scuza această atitudine, și nici vizita sa condescendență la Chișinău din zilele următoare, care nu a făcut decît să mărească rușinea și durerea. Ce nevoie avem la această oră să ne garantăm rușii frontierele (în pri-

deren atitudinea ambiguă a guvernului de la București în zilele dramei balice, cînd o delegație de parlamentari bulgari — cu simle mai puțin dependente decît noi de U.R.S.S. — au condamnat vehement evenimentele provocate de Armata Roșie în Lituania. I-am văzut chiar pe unii oameni din Chișinău încoace să scuze această atitudine a puterii de la București — prin statutul de țară mică a României, prin izolarea internațională etc. Faptul permanent al unei atitu-

dezastrușoasă, în care au stănat catastrofa opțiunea a majorității poporului român nu mai pot scuza nimic, doar că aleșii lor încep să manifeste pe față acest comportament anti-patriotic. O putere care face mai mari servicii Moscovei decît ne face nouă nu are nici un fel de legitimitate. Cei care au delegat pe cei care au votat mîntuirea pentru Basarabia la Convenția F.S.N. doar cu spiritul acestei motiuni să fie încleștat de îndată ar face bine să înțeleagă că au fost trași pe stoc. Teoretic, ei reprezintă majoritatea poporului român. Persistența în greșeală nu ar face decît să adauge o culpă coactivă la cele neexorcizate încă. Iar colaborarea cu acest regim riscă să fie considerat în scurt timp un colaboraționat și să fie judecat ca atare. ■

ALINA MUNGIU

EVANGHELIA DUPĂ TOMA

Iată cuvintele tainei:
Iisus Cel viu le-a revelat,
Geamănul Toma luda le-a transcris.

1. El spunea:
Cel care va tălmăci aceste cuvinte
moartea nu o va gusta nicicând.

3. Iisus spunea:
Dacă cel ce vă conduc spun: Iată,
Împărăția se află în Ceruri,
atunci păsările sînt mai aproape de
ea decît voi;

dacă vă spun: Iată,
ea se află în mare,
atunci peștii o cunosc deja. . .
Împărăția: ea se află înăuntrul vostru
și se află în afara voastră.
Cînd vă veți cunoaște pe voi înșivă,
atunci veți fi cunoscuți și veți

cunoaște
că sînteți fiii Tatălui, Celui viu;
dar dacă voi nu vă cunoașteți singuri
pe voi,

atunci vă aflați în amăgire
și sînteți deșertăciune.

29. Iisus spunea:
Dacă trupul a ajuns la ființă din
pricina duhului
este o minune,

dar dacă duhul ar fi ajuns la ființă din
pricina trupului
ar fi minunea minunilor.

Eu însă mă minunez de acest lucru:
cum oare această Ființă care Este
poate sălășlui într-acest nimic ?

51. Ucenicii Lui îi spuseră:
În ce zi va veni odihna pentru cei ce
au murit?

Și în ce zi va veni lumea cea nouă?
El le spuse:
Ceea ce așteptați a și venit,
dar voi nu cunoașteți.

59. Iisus spunea:
Căutați spre Cel ce este viu
cît sînteți în viață.
Cînd veți muri, veți căuta să îl vedeți
dar nu veți mai putea.

67. Cel ce cunoaște Totul,
de e lipsit de sine însuși,
e lipsit de tot.

74. Învățătorul spunea:
Mulți stau în prejurul fiintii
dar nu se află nimeni să coboare aco-
lo.

77. Iisus spunea:

Eu sînt Lumina
care luminează pe oricine.
Eu sînt Totul.
Totul a ieșit din mine
și Totul s-a întors la mine.
De veți tăia lemne, eu voi fi acolo.
De veți ridica o piatră,
veți da de mine acolo.

112. Iisus spunea:
Nefericit e trupul
care depinde de suflet.
Nefericit e sufletul
care depinde de trup.

113. Ucenicii spuneau:
Împărăția
cînd va veni?
Iisus răspunse:
Nu știind la pîndă o veți vedea venind.

Nu se va spune: Uite-o aici,
sau dincolo.
Împărăția Tatălui
se află răspîndită pe întreg pămîntul
iar oamenii nu o văd.

Versiune românească de
ILEANA CANTUNIARI

Sculptură
țărănească
din Basarabia

SIHĂSTRIA

Zilele acestea fosnetul timpului are
o altă încărcătură. Se aude respirația
Universului în așteptare: întreaga
creație este răstignită prin Hristosul ei
pentru a învia, pentru a se înnoi.

Cuvîntul încadrat în materialitatea
de netăgăduit a cămii. Verbul creator a
fost străpuns. Așezat sfîos pe cruce,
Dumnezeu-Om așteaptă sfîrșitul cel
dătător de viață, întoarce spatele
vremurilor pentru a privi în față Veacul.
Lumea veche, buimăcită de forța eveni-
mentelor în alergare, pîrle pe la
încheieturi. Se naște un prototip uman
îmbunătățit, care cunoaște puterea
lucrătoare a jertfei. Jertfa în și din dra-
goste. Se exprimă limpede în
Sărbătoarea Paștilor adevărul plener
al existenței, iconomia acestei lumi.
Crucea devine altar, întreaga planeta
se transformă într-o uriașă biserică, în
care creștinii slujesc, locuind naosul,
iar celelalte neamuri stau în pridvor,
așteptînd rînduiala.

Pentru poporul român, mielul plane-
tar al anului 1989, care nu a dezbrăcat
încă haina jertfei, Paștele are acum o
înțelegere cu totul specială. Renăscuți
sub har, nu putem uita chinurile facerii.
Gloantele, asemenea cieiilor care au
străpuns carnea Hristosului - Sfîntă
Euharistie - au tîntuit pe crucile străzilor
proorociei-izbăvitori ai neamului
romănesc. Martirii au scurtcircuitat
Istoria, i-au comprimat timpul la nivelul
cîtorva zile, au ridicat prin jertfa curată
păcatul și calvarul unui neam
deznădăjduit. Acum așteptăm cu toții
Ziua Cinzecimii.

Se găsește în Moldova un plai
umbros, înmiresmat, sălășluind sub

protecția harului. Printre păduri pot
afla acest loc ce definește împrejurimile
Minăstirii Sihăstria, adevărată capi-
tală europeană a spiritului migălit în
Duh Sfînt. Locuitorii ei, cetățenii ai pla-
netei, sînt călugării care prin nevoia
lor bine-plăcută și prin rugăciunile lor,
echilibrează balanța îngreunată de răul
și păcatele acestei lumi. Apropiata
prezentă a sărbătorii pascale freamătă
așezămîntul. Posturile negre se pre-
lungesc, deși aici, după regula Sfîntului
Munte, nu s-a mîncat carne de mai
bine de 350 de ani; slujba e continuă,
toată suflarea minăstirii vine la Mezo-
noptica, spovedaniile se întetesc. Fie-
care își privește ogorul, vrînd să intre
cît mai curat în Săptămîna Patimilor.
Frenezia mistică e traversată de
monahi cu o aparentă simplitate, în
firesc și bucurie. Își odrăsliuesc sărăcia,
castitatea și ascultarea, știind că Iisus
a putut învia pentru că era fără de
păcat. Aici, existența gravitează în jurul
unui rost universal și fertil. Sudoarea
lor ontologică - lacrima - se revarsă și
în afară, întărînd curgerea riului, firea
păsărilor și roada pămîntului.

În haină neagră, mirosind a fîn și
tămîie, cu bocanci grei și părul strîns la
spate, acești soldați ai lui Hristos sînt
chezășia eternității, conștiința vie a
acestei lumi. Între dinșii, părintele
arhimandrit Cleopa, aproape strigînd,
arată către cei ce vin la el să se
întărească în dreapta credință: uite
adevăratul popor român! Ei nu sînt
nici ateii, nici sectarii, nici francmasonii
Rugați-vă pentru noi, părinte!

RAZVAN BUCUROIU

Incurajează apariția maselor.

•• De altfel guvernul încearcă în prezent, pentru aplicarea reformei sale, să repună raționalul la locul care i se cuvine.

• Exact. Adică încearcă înlocuirea maselor cu individul pentru ca acesta și nu masele să comunice cu societatea.

•• Și nu sîntei de acord că o asemenea încercare este extrem de importantă în prezent?

• Sînt cu totul de acord. Necesitatea unei asemenea schimbări este esențială. De aceea spunem că fără modificări în psihicul oamenilor, schimbările, fie ele sociale, fie economice, nu se vor putea realiza sau, dacă sînt impuse, nu se vor putea menține: metoda de realizare a acestui deziderat este, după mine, ineficientă. De fapt, nu există nici o metodă. Raționalul, logica, nu vor fi niciodată receptate dacă individualul nu va reapare în societatea noastră.

•• Dar legînd între ele atîtea aspecte sociale, legînd atîtea micro-sisteme, cum spuneați dvs., riscul de a greși nu este mai mare, problematica fiind mai complexă?

• Problematica este complexă, iar șansa de a greși este mai mare dacă refuzăm să vedem întregul și ne mulțumim cu partea. Șansa noastră este că pasul următor - democrația din vestul Europei - este verificat ca fiind superior experimentelor anterioare. Așa că, ceea ce echipă interdisciplinară de care vorbeam ar trebui să ofere motivații pentru o evoluție în această direcție.

•• Bun. Deci, să considerăm că am reușit să alcătuim acea echipă interdisciplinară — ceea ce mi se pare extrem de dificil —, să considerăm apoi că această echipă a reușit să determine corect ceea ce „listă de priorități” a momentului, ce ar urma după toate acestea?

• Dacă s-ar reuși toate acestea, atunci ce a fost greu s-a realizat. Pentru că și eu cred că realizarea unei asemenea echipe este foarte dificilă nu numai din cauza dificultății de a găsi oameni cu care s-o formezi, ci mai ales din cauza dificultății de a face operantă, adică de a-i da puterea necesară de a decide și acționa, adică de a pune în fruntea societății. Or, lupta pentru putere ar fi o frînă majoră în realizarea acestui deziderat. Mai ales că la noi, „puterea” are mai mult conotații psihice decît reale, conștiințe. Puterea, la noi, este cealaltă față a fricii. Am cunoscut mulți oameni care au acceptat funcții sub Ceaușescu nu din arivism, ci pentru a compensa frica. Așa că trebuie început cu eliberarea psihicului de psihozele totalitare. De aceea schimbările sociale de orice fel trebuie făcute în așa fel încît să producă cît mai puține schimbări în psihicul maselor, sau, ideal, chiar psihicul acesta, prin evoluția lui, să ceară aceste schimbări.

•• Cum a fost imediat după revoluție.

• Atunci, imediat după revoluție, am avut o șansă uriașă. Sistemul vechi era, psihologic vorbind, doborât. Atunci, psihicul era pregătit pentru schimbări majore. El își pierduse, sau îi fusese desființată vechea reprezentare și e: a gata să accepte una nouă - mai ales că sistemul „tîntă” era potențial viabil pentru fiecare. Din păcate, în loc să fie încurajate aceste schimbări, s-a realizat o continuitate psihică în paralel cu dărîmarea noului, atît cît era el reprezentat în conștiința maselor. Atunci, da, era posibilă o mutație psihică. Acum, nu. Acum, în afara unei noi revoluții (nu neapărat violentă), psihicul nu are șansa unei mutații, ci numai a unei evoluții line. Or, tocmai pentru această evoluție lină - singura care poate fi acceptată în prezent - este nevoie de acel sistem tampon pe care l-am propus. Psihicul ar evolua numai atunci cînd va fi pregătit pentru aceasta, evoluția fiind încurajată de cea mai bună metodă - exemplul. Pentru că exemplul nu ar fi undeva prin Europa și chiar în țara noastră, ar fi un experiment nou care poate fi urmărit „dinăuntru” și la care să nu te obligi nimeni să participe.

•• Să nteleg că sîntei contra actualității politice de privatizare?

• Nu sînt contra ideii în sine, dar nu cred că metoda practică abordată

are sorți de izbîndă. De fapt, cam în tot ce a făcut, guvernul pare să nu cunoască enormul impact al psihicului maselor în toate domeniile socialului. Reforma prezentă este, de facto, impusă, pe considerentul că este „singura care...”. Or, omul de rînd are astăzi o adevărată aversiune pentru Europa — aversiune datorată în primul rînd puterii, aceasta combinată cu un mai vechi complex de inferioritate la nivel național. Deci nici măcar „directia spre Europa” nu și are acum acceptul maselor. Cu alții mai mult nu poate fi acceptată metoda care face ca ziua de miine să fie mai rea decît ziua de azi, în așteptarea paradisului într-un viitor îndepărtat. Strategia asta seamănă atît de mult cu vechea strategie comunistă, încît impactul ei la

Desigur. Și cum s-a considerat momentul Tg. Mureș, cum s-a considerat problema energetică, problema Golfului și atîtea altele, care erau de fapt previzibile. S-ar putea spune că erau puțin probabile, dar asta nu este o scuza. Pentru că nu poți neglija niște parametri, chiar dacă ei sînt puțin probabili, mai ales în domeniul în care aceștia ar putea determina adevărate dezastre. Or, la noi problema energetică, problema alimentației și problema sănătății sînt de natură a pune în pericol însăși existența noastră biologică, așa că, la un asemenea risc, nu-ți poți permite să licitezi mai departe. Problema astăzi nu este să se asigure oamenii un nivel de viață ridicat, ci să li se asigure, simplu, nivelul de viață.

cea mai importantă pentru că este extrem de instabilă și, ca urmare, poate genera enorme tensiuni sociale. În acest sens, o reformă monetară complexă, prin existența în paralel a două monede, va realiza cea legătură între reforma monetară și, să-i spunem tot așa, reforma psihică. Trecerea de la un sistem la altul se poate face în pași mai mici sau mai mari, dictați de însăși situația psihică a populației, care va încuraja sau va inhiba evoluția. Iar reacția este directă — trecerea economică se va face numai cu acei oameni care, psihic, sînt pregătiți pentru noul sistem. Oamenii au astfel posibilitatea de a trece la noul sistem și nu sînt obligați la acest lucru de către un model rigid.

•• Dar cum s-ar putea „pune pe picioare” un asemenea sistem?

• Ideal ar fi ca mecanismul să fie declanșat de masive investiții de capital străin. Dar tocmai pentru că există posibilitatea ca acest lucru să nu se întîmple, mă gîndesc la o variantă „internă”, variantă care să depindă cît mai puțin de investițiile străine. Și acum pentru că ajungem la particular — pînă acum ne-am menținut numai la nivelul generalului — pot da un exemplu, o posibilă variantă de declanșare a acestui mecanism. Nu înseamnă însă că este singura variantă, ci că ea este una din multele soluții posibile. Deci, considerînd ca exemplu practic construcția și funcționarea unui hotel, evoluția unui asemenea proiect spre o economie de piață ar putea parcurge următoarele etape: se obține mai întîi un credit în lei, se construiește hotelul, cu toate accesoriile necesare, cu un personal selectat, cu canale de aprovizionare și cu o clientelă cît mai sigură. Urmează rambursarea creditului. Dacă afacerea este rentabilă, dacă condițiile de bază — atît cît pot ele apărea în vechiul sistem — pentru trecerea la o economie de piață sînt îndeplinite, se poate acorda un nou credit, de data aceasta în noua monedă — de exemplu LEI-aur. O asemenea monedă este a priori convertibilă, deci cu ea se pot achiziționa materiale, se poate realiza reclama sau se pot executa plăți pentru servicii oriunde în lume. Dacă și acest credit este rambursat — sub forma oricărei monede liber convertibile —, atunci într-adevăr hotelul funcționează pe principiile pieței libere. Problema care se pune în acest moment este cum va intra noua monedă pe piață și cum va circula ea. În primul rînd prin creditele acordate. Apoi, prin oferirea ei la vînzare contra altor valute, la o rată de schimb avantajoasă, pentru a contracara efectul psihologic de neîncredere față de noua monedă. Masa monetară pusă în circulație nu va trebui să depășească valoarea reală, de piață, a hotelului — în cazul nostru, în același timp se va retrage de pe piață o sumă corespunzătoare de monedă veche, corespunzătoare valorii în monedă veche a hotelului. Circulația monedei se va face atît prin impozite și salarii, cît și printr-un schimb sau diferite plăți „la negru” (dacă statul nu dorește să-l realizeze printr-un mecanism de bursă). Circulația noii monede ar fi ușurată și de faptul că există deja la noi în țară o masă monetară destul de mare de valută convertibilă, în special dolarul. Toate aceste mici „shop-uri” sau magazine de desfacere sau de servicii ar putea lucra — oficial — cu ambele monede, înlocuindu-se astfel această circulație la nivelul național a unei monede străine. S-ar obține astfel o „decantare” economică și psihică a „intervalului”, o separare între vechi și nou, mult mai ușor de condus decît „amestecul” prezent. În cadrul sistemului ar fi apoi posibilă cooperarea și ar înceta conflictul, iar avantajul (sau dezavantajul) uneia sau altele dintre direcțiile de dezvoltare ar fi clar, neambiguu. Oricum, asemenea soluții practice vor putea fi discutate numai dacă ideile de principiu ale funcționării sistemului tampon sînt acceptate, adică dacă intervalului i se va recunoaște rolul său de casă a tuturor.

A consemnat TEODOR SUGĂR

„Tu n'arriveras à rien en criant”

GOYA

Inconștientul colectiv este deosebit de nefast.

•• Să considerăm atunci că ne vom îndrepta spre o democrație de tip european, cu o economie de piață. Și pentru că tocmai economia mă „doare”, cum alți vedeau evoluția ei spre o economie de piață?

• În primul rînd trebuie plecat cu un plan în care parametrii variabili să fie în varianta lor cea mai nefavorabilă. Astfel, nu vom avea surprize pe parcurs.

•• Cum se consideră acum că ar fi micșorarea livrărilor de gaz metan.

•• Sînt de acord cu dvs. Dar cum „detectăm” ce nu este avantajos?

• Există o teorie, o tehnică pentru acest lucru. Problema dificilă nu este „detectarea” situațiilor optime, ci o corectă „punere în ecuație”, adică transformarea parametrilor sociali în parametri ai unui sistem formal. Pentru acest lucru, trebuie, din păcate, să cunoști foarte bine sistemul în care ești, pentru a-l putea apoi descrie matematic. Spun din păcate, pentru că partea psihică, poate cea mai importantă parte a sistemului astăzi, este o mare necunoscută. Este par-

